

Remissvar Ett starkare straffrättsligt skydd

– mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön (SOU 2023:80)

Storasyster

Storasyster tackar för möjligheten att lämna yttrande avseende: Ett starkare straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön (SOU 2023:80). I detta yttrande väljer vi att kommentera delar som rör:

- Ett förstärkt straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar?
- En ny straffskärpningsgrund för brott med hatmotiv med avseende på kön?

Ett förstärkt straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar?

Skyddet för barn i åldern 15–17 år bör stärkas

Förslag:

- Bestämmelsen i 6 kap. 4 § brottsbalken om våldtäkt mot barn utvidgas till att "avse även gärningar där någon utnyttjar att ett barn under 18 år på grund av psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk, gärningspersonens auktoritet eller annars med hänsyn till omständigheterna har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. Utvidgningen görs genom att det andra stycket delas in i två punkter där den andra punkten utgör ett tillägg i förhållande till den nuvarande regleringen".

- Bestämmelsen i 6 kap. 6 § brottsbalken som gäller sexuellt övergrepp mot barn ändras på så sätt att hänvisningen i första stycket till 4 § andra stycket även omfattar den utvidgade regleringen i 4 § andra stycket andra punkten.

- Bestämmelsen i 6 kap. 9 § brottsbalken som gäller utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling behålls men uttrycket "i annat fall än som avses förut i detta kapitel" tas bort så att bestämmelsen inte längre är subsidiär till de tidigare bestämmelserna i kapitlet.

Storasyster delar uppfattningen att skyddet för barn i åldern 15-17 år bör stärkas utifrån det resonemang som framförs i utredningen gällande sårbarhet, förmåga att värna sin sexuella integritet och maktförhållande mellan parterna.

Däremot motsätter vi oss att fall där någon har förmått ett barn att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling inte skulle omfattas av denna ändring. I utredningen står det:

“fall där någon har förmått ett barn att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling – men där det inte är bevisat att en nedsatt förmåga att värna den sexuella integriteten har förelegat och utnyttjats – bör emellertid även fortsättningsvis bestraffas enligt 9 § om barnet har deltagit i den sexuella handlingen frivilligt”.

Ersättning mot en sexuell handling och frivillighet går inte ihop. Det går inte att köpa samtycke. Vi vet också att riskfaktorer för kommersiell sexuell exploatering av barn är:

- psykisk ohälsa
- socioekonomisk utsatthet och utanförskap
- neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
- bristande stöd från vuxna
- tidigare sexuella övergrepp

Faktorer som alla som försvårar att värna sin sexuella integritet och som borde utgöra omständigheter för att brottet ska aktualiseras inom 6 kap. 4 § brottsbalken.

Sammanfattningsvis tillstyrker vi föreslagna ändringar i 6 kap. 4 § brottsbalken om våldtäkt mot barn, dock med vår allra starkaste rekommendation att utvidgningen även bör innefatta barn som utsätts mot ersättning.

Det straffbara området för köp av sexuell tjänst och koppleri bör utvidgas och brottsbeteckningen köp av sexuell tjänst bör ändras till köp av sexuell handling

Förslag:

- 6 kap. 11 och 12 §§ brottsbalken bör utvidgas till att omfatta sexuella tjänster som utförs på distans
- 11 § bör avse den som förmår en person att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling i huvudsakligt syfte att den ska visas för gärningspersonen
- 12 § bör ändras som en följd av utvidgningen av 11 §
- 11 § bör också i övrigt ändras så den avser sexuell handling mot ersättning i visst syfte i stället för tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning

Avseende föreslagen ändring i lagtext från "sexuell förbindelse" till "sexuell handling" instämmer Storasyter fullt ut med utredningen. Vi delar ståndpunkten att uttrycket "sexuell förbindelse" är oklart och föråldrat. Detta bidrar till osäkerhet både inom rättsväsendet och i samhället i stort gällande definitionen av sexköp vilket försvårar utsattas möjligheter till en säker rättsprocess samt adekvat vård och stöd.

Storasyter vill även ge sitt fulla stöd till att ändra termen "köp av sexuell tjänst", som återfinns i 6 kap. 11 §, till "köp av sexuell handling". "Köp av sexuell tjänst" är en problematisk term eftersom den underminerar den svenska ståndpunkten att sexköp är ett brott. Detta försvårar utsattas möjlighet att identifiera sin egen våldsutsatthet och därmed deras möjlighet att söka adekvat vård och stöd. Det sänder även förvirrande signaler till andra samhällsaktörer, exempelvis Skatteverket, som i dagsläget behandlar ersättning för utsatthet i prostitution som beskattningsbar inkomst. Därför tillstyrker Storasyter en ändring i lagtexten som utesluter "sexuell tjänst" för att frånkomma att utsatthet ses som arbete och för att ytterligare tydliggöra brottets allvarlighet.

Gällande utvidgningen av lagen att även omfatta sexköp som sker på distans instämmer Storasyter även här fullt ut med utredningen. Detta kommer stärka sexualbrottslagstiftningen ytterligare som idag redan innefattar andra sexualbrott som ofredande, övergrepp och våldtäkt som utförs på distans. Vi ser en utveckling och eskalering av sexualbrott online i takt med digitaliseringen. För att polisen ska kunna utreda och bekämpa denna typ av sexualbrott är föreslagen ändring helt nödvändig. Vi vill även framhäva att konsekvenserna för utsattas liv och mående är precis lika stora om våldet/brotten sker offline som online (i samma rum i realtid/på distans).

Något som Storasyter motsätter sig är utredningens resonemang om "laglig pornografi" och "traditionell pornografi" och användningen av dessa uttryck som en avgränsning mot sexköp. Sexuella handlingar mot någon form av ersättning kan aldrig ses som frivilliga, oavsett om de dokumenteras/spelas in eller inte och oavsett om det är den som dokumenterar som ska ta del av materialet eller om det ska spridas till andra/allmänheten.

Utredningens resonemang om att det finns laglig/traditionell pornografi signalerar att det under vissa omständigheter går att köpa samtycke för sexuella handlingar, något som är helt motstridigt den svenska samtyckeslagen. Detta försvårar ytterligare för utsatta att identifiera sin utsatthet och därmed att söka vård, skydd och stöd. Utredningens resonemang om att det är avgörande i brottsfrågan huruvida det huvudsakliga syftet vid dokumentation av sexuella handlingar är om den sexuella handlingen ska visas för gärningspersonen signalerar att det är okej att dokumentera sexuella handlingar där samtycke saknas, alltså övergrepp, så länge avsikten är att sprida materialet. I detta avseende vill vi belysa att dokumenterade övergrepp medför särskilda och långtgående konsekvenser för utsatta, bland annat rädsla för igenkänning och just spridning.

Vidare behöver relationen mellan utbud och efterfrågan tas med i resonemang kring köparens påverkan på materialet. Även om en köpare inte har en direkt påverkan på den/de sexuella handlingar/övergrepp som skildras så vet vi att trender och efterfrågan påverkar innehållet av dokumenterat övergreppsmaterial.

Sverige behöver ta tydlig ställning om att inga former av sexköp är lagliga.

Brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott bör inte ändras

I denna del är Storasyter inte enig med utredningen. Vi ser starka skäl till att byta termerna "barnpornografibrott" och "grovt barnpornografibrott" till termer som tydliggör vilken typ av brottslighet som avses, exempelvis "dokumenterade sexuella övergrepp av barn" och "dokumenterade grova sexuella övergrepp av barn". Dessa anser vi bidrar till önskvärd tydlighet och indikerar brottets allvar. Vi motsätter oss slutsatsen att det på allmän nivå inte dras paralleller mellan barnpornografi och pornografi (vilket vi ovan hävdade även är dokumenterade övergrepp och något som ses som en laglig verksamhet). Eftersom det i utredningen och på allmän nivå uttrycks att pornografi är "laglig" och "traditionell" hyser vi stark oro för att även dokumenterade sexuella övergrepp av barn ska kopplas till dessa synpunkter.

Motiv med avseende på kön bör läggas till i straffskärpningsbestämmelsen i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken

Storasyster ser mycket positivt på utredningens förslag att lägga till kön som ny grund i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken som gäller straffskärpning vid hatbrottsmotiv. Mäns våld mot kvinnor och flickor är ett akut, strukturellt samhällsproblem. Mäns våld och mäns hot om våld begränsar kvinnors och flickors livsutrymme. För att rättsväsendet ska kunna tillämpa lagförändringen i praktiken krävs dock tydligare riktlinjer än vad som framkommer i utredningen. Det krävs även nationell, kunskapshöjande insats för rättsväsendet kring mäns våld mot kvinnor för ökad förståelse för våldets mekanismer - inte minst det sexuella våldets.

17/3-2024

Framtagen av: Sofie Karlsson, sakkunnig

Undertecknad av: Cecilia Bödker Pedersen, generalsekreterare